

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри підприємництва, торгівлі
та туристичного бізнесу

Протокол № 1 від 20.08.2025 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

ОСНОВИ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА РЕКРЕАЦІЇ

робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань
Спеціальність
Освітній рівень
Освітня програма

**Ж "Транспорт та послуги"
ЖЗ "Туризм та рекреація"
перший (бакалаврський)
"Туризм"**

Статус дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

**обов'язкова
українська**

Розробник:
к.е.н., доцент

Олена СТРИЖАК

Завідувач кафедри
підприємництва, торгівлі та
туристичного бізнесу

Марина САЛУН

Гарант програми

Олена СТРИЖАК

**Харків
2025**

ВСТУП

У сучасних умовах для розвитку економіки України важливе значення має посилення ролі невиробничої сфери. Одним з таких напрямків, що сприяє зміцненню економічного потенціалу держави, є туристичний бізнес. Туризм забезпечує значний внесок в економіку країни. До того ж туризм розвивається як система, яка надає всі можливості для ознайомлення з історією, культурою, звичаями, духовними і релігійними цінностями різних країн і народів світу, дає прибуток в скарбницю держави. Туристська індустрія безпосередньо взаємодіє з більшістю інших галузей економіки, в тому числі з промисловістю, сільським господарством, будівництвом, транспортом, страхуванням, зв'язком, торгівлею, харчуванням, культурою, мистецтвом, стимулює їх розвиток. Стратегічною метою розвитку туристської індустрії України є вихід на світовий рівень туристських послуг.

Однак ефективний розвиток туристської діяльності неможливий без залучення до неї висококваліфікованих фахівців, які володіють необхідним багажем знань у цій сфері, на основі яких можна приймати професійні рішення. Для цього майбутнім спеціалістам необхідно вивчати систему спеціальних наукових дисциплін, серед яких однією із основних є "Основи туристичної діяльності та рекреації".

Метою викладання даної навчальної дисципліни є формування знань і навичок щодо організації туристичної діяльності та рекреації на різних ієрархічних рівнях в різних туристських регіонах світу та в Україні.

Завданнями навчальної дисципліни є:

- засвоєння інформації про організацію туризму як систему взаємозалежних і взаємодоповнюючих елементів;

- вивчення особливостей функціонування та розвитку світової туристичної галузі;

- дослідження методології статистичного обліку світових туристичних потоків;

- з'ясування економічної сутності, технології розробки, просування та реалізації туристичного продукту;

- вивчення теоретичних засад використання туристичних та рекреаційних ресурсів;

- аналіз нормативно-правових й адміністративних механізмів забезпечення туристської діяльності;

- оцінка світових ринків туристичних послуг;

- вивчення географічних особливостей організації туристської діяльності та рекреації.

Об'єктом вивчення дисципліни є діяльність суб'єктів туристичної сфери.

Предметом навчальної дисципліни є теоретичні та методичні основи, а також технологічне, організаційно-економічне, правове забезпечення туристичної діяльності та рекреації.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна, визначено в табл. 1.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
РН1	ЗК3; ЗК5; ЗК7; ЗК14; СК1; СК2; СК6; СК7; СК9; СК10; СК12; СК15
РН2	ЗК1; ЗК2; ЗК3; ЗК7; ЗК14; СК1; СК6; СК8; СК15
РН3	ЗК5; ЗК6; ЗК7; СК1; СК2; СК5; СК7; СК10
РН4	ЗК4; ЗК5; ЗК10; ЗК11; СК2; СК3; СК4; СК5; СК7; СК10
РН6	ЗК3; ЗК4; ЗК5; ЗК7; ЗК14; СК1; СК2; СК4; СК6; СК8; СК12
РН10	ЗК1; ЗК8; ЗК10; СК2; СК5; СК6; СК7; СК9; СК16

де:

РН1. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці основні положення туристичного законодавства, національних і міжнародних стандартів з обслуговування туристів.

РН2. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук.

РН3. Знати і розуміти основні форми і види туризму, їх поділ.

РН4. Пояснювати особливості організації рекреаційно-туристичного простору.

РН6. Застосовувати у практичній діяльності принципи і методи організації та технології обслуговування туристів.

РН10. Розуміти принципи, процеси і технології організації роботи суб'єкта туристичного бізнесу та окремих його підсистем (адміністративно-управлінська, соціально-психологічна, економічна, техніко-технологічна).

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК3. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК4. Здатність до критичного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК5. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

ЗК6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК7. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК8. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій.

ЗК10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК11. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК14. Здатність працювати в команді та автономно.

СК1. Знання та розуміння предметної області та розуміння специфіки професійної діяльності.

СК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

СК3. Здатність аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій.

СК4. Здатність аналізувати діяльність суб'єктів індустрії туризму на всіх рівнях управління.

СК5. Розуміння сучасних тенденцій і регіональних пріоритетів розвитку туризму в цілому та окремих його форм і видів.

СК6. Розуміння процесів організації туристичних подорожей і комплексного туристичного обслуговування (готельного, ресторанного, транспортного, екскурсійного, рекреаційного).

СК7. Здатність розробляти, просувати, реалізовувати та організовувати споживання туристичного продукту.

СК8. Розуміння принципів, процесів і технологій організації роботи суб'єкта туристичної індустрії та її підсистем.

СК9. Здатність забезпечувати безпеку туристів у звичайних та складних форс-мажорних обставинах.

СК10. Здатність здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал.

СК12. Здатність визначати індивідуальні туристичні потреби, використовувати сучасні технології обслуговування туристів та вести претензійну роботу.

СК15. Здатність діяти у правовому полі, керуватися нормами законодавства.

СК16. Здатність працювати з документацією та здійснювати розрахункові операції суб'єктом туристичного бізнесу.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Основні поняття та принципи організації туризму

Тема 1. Предмет організації туристичної діяльності. Основні поняття і категорії предмету

1.1. Визначення понять “туризм”, “туризмознавство”, “туризмологія”.

Туризм як сфера господарської діяльності. Роль та місце туризму в сучасному суспільстві. Соціально-економічні проблеми розвитку туризму в суспільстві. Основні поняття та визначення в туризмі: турист, туризм, туристична діяльність, туристична інфраструктура, туристична індустрія, туристичні ресурси, суб'єкт туристичної діяльності. Поняття туристичної послуги, її соціально-економічні характеристики.

1.2. Історія розвитку туризму.

Передумови розвитку туризму. Історія розвитку світового туризму. Роль туризму в світовій економіці. Історичні етапи та періодизація розвитку туризму.

1.3. Найголовніші функції туризму.

Функції туризму в суспільстві: оздоровча (рекреаційна), виховна, політична, економічна, екологічна, холістична, господарсько-економічна функція туризму.

1.4. Туристична індустрія: структура та умови функціонування.

Умови розвитку туризму: природно-географічні, історико-політичні, соціально-економічні, демографічні. Зовнішні та внутрішні умови та фактори розвитку туризму. Фактори залучення (що спонукають до подорожі) та фактори розподілу і диференціації попиту (що впливають на вибір місця подорожі). Туристичний продукт та його складові. Специфічні особливості туристичного продукту як товару.

Тема 2. Організаційні основи туризму

2.1. Класифікація видів туризму.

Існуюча система класифікації туризму. Класифікація туризму за різними ознаками: за спрямованістю туристичних потоків, за охопленням території, за терміном подорожі, за сезонністю, за ступенем організованості, за демографічним та соціальним складом учасників подорожі, за формою організації подорожі та обслуговування, за засобами пересування, за метою подорожі. Значення туризму за видами.

2.2. Структура туристичної індустрії.

Структурні рівні організації туризму. Типова структура туристичної індустрії. Чинники та умови функціонування туристичної індустрії. Економічне середовище туристичного підприємства. Організаційно-правові форми і форми власності у сфері туристичної діяльності. Організатори туризму.

2.3. Туристичні формальності

Формальності перетину кордону. Порядок в'їзду до країни та виїзду з неї. Процедура оформлення виїзних документів. Групи та види формальностей в туристичній діяльності. Формальності, пов'язані із перетином державних кордонів. Паспортні та візові формальності

Тема 3. Туристична сфера. Туристичні підприємства, класифікація, етапи створення

3.1. Туроператорська та турагентська діяльність

Складові туристичної сфери. Специфіка організації та функціонування туристичної сфери. Класифікація туристичних підприємств. Основні цілі та порядок створення і функціонування туристських підприємств. Види туристських підприємств та їх особливості. Принципи організації їх діяльності. Відмінності в туроператорській та турагентській діяльності.

3.2. Тури та їх класифікація

Типи туристів та ознаки їх класифікації. Класифікація турів, їх види та ознаки. Складові турів. Специфіка розробки турів. Інформаційне забезпечення розробки туру.

Тема 4. Правові основи туристичної діяльності

4.1. Правове регулювання відносин у сфері туризму.

Нормативна база туристичної діяльності. Основні закони і постанови. Роль держави в розвитку туристичної сфери. Структура управління сферою туризму в Україні. Економічні і адміністративні механізми підтримки розвитку туризму. Завдання державної політики у сфері туризму. Міжнародні туристичні організації.

4.2. Ліцензування туристичної діяльності.

Ліцензування в туризмі. Необхідність і цілі ліцензування. Види туристської діяльності, що підлягають ліцензуванню. Ліцензійні умови та правила їх виконання. Нормативно-правова база ліцензування. Вимоги до матеріально-технічної бази, кадрового складу та інші вимоги щодо забезпечення ліцензійних умов. Порядок оформлення ліцензій. Умови ліцензування. Контроль за дотриманням ліцензійних умов.

4.3. Стандартизація і сертифікація в туризмі.

Сертифікація та стандартизація сфери складових індустрії туризму (за видами туристських підприємств, за складовими туристської сфери). Порядок надання туристських послуг. Регіональні та місцеві правила та інструкції.

Змістовий модуль 2

Туристичний ринок та його сегментація. Організація туризму в регіонах світу та в Україні.

Тема 5. Туристичний ринок як сфера прояву економічних інтересів

5.1. Поняття туристичного ринку.

Сучасний туристський ринок. Туристський попит і туристська пропозиція, їх особливості. Поняття еластичності попиту. Туристський кругообіг.

Економічні закономірності функціонування туристського ринку (закон вартості, закон попиту і пропозиції та ін.). Механізм функціонування туристського ринку.

5.2. Структура національних туристичних ринків.

Суб'єкти туристичного ринку. Об'єкти туристичної діяльності. Поділ туристичного ринку на ринок споживачів-туристів та ринок виробника. Критерії вибору туристичного продукту. Класифікаційні ознаки туристичного ринку.

5.3. Типологія національних туристичних ринків.

Принципові положення типологізації національних туристичних ринків. Типологічні характеристики національних туристичних ринків.

5.4. Сегментація туристичного попиту

Поняття сегментації туристського ринку. Критерії сегментації туристського ринку: географічні, соціо-демографічні, психолого-поведінкові. Вимоги до ринкового сегменту. Основні типи споживачів туристських послуг. Фактори, що впливають на виникнення, характер та поведінкові особливості споживача.

Тема 6. Туристичний продукт, створення, просування, реалізація в умовах ринку

6.1. Створення туристичного продукту.

Туристичний продукт. Етапи створення нового турпродукту. Структура туру. Вибір і розробка маршруту туру. Вимоги щодо способу перевезення туристів туристичним маршрутом. Привабливість туристичного маршруту.

6.2. Види тур продукту.

Пекідж-тур, інклюзив-тур, комплексна туристична послуга. Основні типи та види турів. Загальні види послуг для "пакетних" турів. Особливості готельних послуг. Основні складові турпакету.

6.3. Процес розробки нового туристичного продукту.

Турпроекування. Процес планування нового туристичного продукту. Цілі та етапи розробки нового туристичного продукту. Визначення привабливості туристичного маршруту. Структура послуг. Показники якості туристичного продукту та її складові.

6.4. Створення туристичного доходу.

Валовий туристичний продукт. Класифікація витрат на виробництво туристичних товарів і послуг. Доходи і витрати як складові турпродукту. Розподіл валового турпродукту на доходи і витрати. Послідовність створення туристичного доходу. Властивості туристичної послуги як товару. Вимоги щодо туру як економічної категорії.

6.5. Життєвий цикл туристичного продукту

Визначення та сутність життєвого циклу туристичного продукту. Основні фази класичного життєвого циклу турпродукту. Можливості та напрями продовження життєвого циклу турпродукту. Управління життєвим циклом турпродукту та його завдання. Портфель турів.

Тема 7. Туристичні ресурси

7.1. Поняття про туристичні ресурси.

Визначення та сутність поняття «туристичні ресурси». Основні складові туристичних ресурсів. Структура природних туристичних ресурсів. Історико-культурні туристичні ресурси. Пам'ятки археології, пам'ятки історії, архітектурні пам'ятки та пам'ятки містобудування. Мистецькі пам'ятки, етнографічні пам'ятки. Соціально-економічні передумови розвитку та використання туристичних ресурсів.

7.2. Суспільні туристичні ресурси.

Структура суспільних туристичних ресурсів. Рівні пізнавальної цінності суспільних туристичних ресурсів. Архітектурні споруди як туристичні ресурси. Світова спадщина ЮНЕСКО. Статус об'єкту Світової спадщини. Критерії визначення об'єкту Світової спадщини. Розподіл об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО за регіонами світу.

7.3. Класифікація туристичних ресурсів.

Основні властивості туристичних ресурсів. Ефективність туристичних ресурсів. Вимоги, що висувуються до туристичних ресурсів. Основні класифікаційні групи туристичних ресурсів. Визначення біокліматичного потенціалу і зонування території, що є придатною для рекреації. Біотичні туристичні ресурси.

7.4. Інфраструктура туризму

Сутність та визначення поняття "туристична інфраструктура". Розвиток соціальної інфраструктури. Система громадського харчування. Класифікація закладів харчування. Об'єкти розміщення туристів. Класифікація закладів розміщення туристів. Залізничний транспорт в системі туристичної інфраструктури. Автомобільний транспорт. Автобусний туризм. Круїзні подорожі. Міжнародна асоціація повітряного транспорту (IATA).

Тема 8. Сучасний стан і перспективи розвитку туризму в світі та Україні

8.1. Туристичний регіон як об'єкт управління в туризмі.

Визначення поняття "туристична дестинація". Територія туристичного призначення - туристична дестинація. Категорії та основні характеристики туристичних дестинацій. Основні підходи до визначення туристичного регіону. Територія як просторово локалізований тур продукт. Структура та рівні територіального туристичного продукту. Управління конкурентоспроможністю туристичної території. Комплексний продукт території. Структура туристичного продукту території. Місця відпочинку.

8.2. Вплив глобалізації на розвиток туризму.

Визначення поняття глобалізації. Транснаціональні корпорації в туризмі. Сутність глобальних союзів. Готельні ланцюги. Глобальні комп'ютерні системи бронювання туристських послуг. Форми стратегічних альянсів. Наслідки впливу процесів глобалізації на розвиток світового туризму.

8.3. Міжнародна співпраця в галузі туризму. Основні міжнародні туристичні організації.

Форми міжнародної співпраці в сфері туризму. Двостороння співпраця. Національні туристичні адміністрації. Багатостороння співпраця. Форми багатосторонньої співпраці. ООН. Головні органи ООН, які займаються питаннями міжнародного туризму. ЮНЕСКО. Основні міжнародні туристичні організації. Всесвітня організація туризму. Організаційна структура ВОТ. Неурядові міжнародні й регіональні туристичні організації.

8.4. Формування та розвиток туристичного ринку України.

Характеристика сучасного стану туризму в світі та Україні. Споживчий ринок українського туристичного продукту. Громадські організації на українському туристичному ринку. Міжнародні туристичні організації і іноземний капітал на внутрішньому ринку України. Кількісні показники ринку туристичних послуг. Способи визначення ємності туристичного ринку. Потенційна ємність туристичного ринку. Показник насиченості туристичного ринку.

Перелік практичних (семінарських) занять за навчальною дисципліною наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) занять за навчальною дисципліною

Назва завдання	Зміст
<i>Тема 1. Предмет організації туристичної діяльності. Основні поняття і категорії предмету</i>	
<i>Міні-лекція</i>	Питання "Історія розвитку світового туризму".
<i>Практичне завдання 1.1</i>	Особливості туристичного споживання.
<i>Домашнє завдання 1.2</i>	Підготовка реферату. <i>Презентація</i> результатів роботи в малих групах.
<i>Тема 2. Організаційні основи туризму</i>	
<i>Міні-лекція</i>	Питання "Роль турагентської і туроператорської діяльності на ринку туристичних послуг".
<i>Практичне завдання 2.1</i>	Відкрите обговорення проблем перетину кордону.
<i>Практичне завдання 2.2</i>	Демонстраційно-рольова гра "Переговори по телефону".
<i>Тема 3. Туристична сфера. Туристичні підприємства, класифікація, етапи створення</i>	
<i>Практичне завдання 3.1</i>	Семінар-дискусія "Організаційно-правові форми і форми власності у сфері туристичної діяльності".
<i>Домашнє завдання 3.2</i>	<i>Презентація</i> результатів роботи в малих групах з домашнього компетентнісно-орієнтованого завдання.
<i>Тема 4. Правові основи туристичної діяльності</i>	
<i>Лекція проблемного характеру</i>	Питання "Ліцензування, стандартизація і сертифікація в туризмі".
<i>Практичне завдання 4.1</i>	Індивідуальне завдання за темою
<i>Практичне завдання 4.2</i>	Модульна контрольна робота
<i>Тема 5. Туристичний ринок як сфера прояву економічних інтересів</i>	
<i>Лекція проблемного характеру</i>	Питання "Сегментація туристського ринку. Ринки послуг у сфері туризму".
<i>Практичне завдання 5.1</i>	Критерії сегментації туристичного попиту.
<i>Практичне завдання 5.2</i>	Критерії вибору туристичного продукту.
<i>Тема 6. Туристичний продукт, створення, просування, реалізація в умовах ринку</i>	

Міні-лекція	Питання "Туристичний продукт, порядок розробки".
Практичне завдання 6.1	Оцінка економічної ефективності і доцільності розробки продукту.
Практичне завдання 6.2	Управління життєвим циклом турпродукту.
Тема 7. Туристичні та рекреаційні ресурси	
Семінар-дискусія	Питання "Туристична територія, туристичні та рекреаційні ресурси".
Практичне завдання 7.1	Рекреаційне районування України. Характеристика рекреаційних зон.
Практичне завдання 7.2	Усне опитування за темою.
Тема 8. Сучасний стан і перспективи розвитку туризму і рекреації в світі та Україні	
Практичне завдання 8.1	Громадські організації на українському туристичному ринку.
Практичне завдання 8.2	Туристські регіони світу та їх стисла характеристика. Формування туристського ринку України. Презентація результатів роботи в малих групах.

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми	Зміст
Тема 1. Предмет організації туристичної діяльності. Основні поняття і категорії предмету	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; виконання практичних завдань за темою
Тема 2. Організаційні основи туризму	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; виконання практичних завдань за темою
Тема 3. Туристична сфера. Туристичні підприємства, класифікація, етапи створення	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; виконання практичних завдань за темою
Тема 4. Правові основи туристичної діяльності	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; виконання практичних завдань за темою
Тема 5. Туристичний ринок як сфера прояву економічних інтересів	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; виконання практичних завдань за темою
Тема 6. Туристичний продукт, створення, просування, реалізація в умовах ринку	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; виконання практичних завдань за темою
Тема 7. Туристичні та рекреаційні ресурси	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; виконання практичних завдань за темою
Тема 8. Сучасний стан і перспективи розвитку туризму і рекреації в світі та Україні	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; виконання практичних завдань за темою

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання, як:

словесні (лекція (тема 1-8), лекція проблемного характеру (тема 4-5), міні-лекція (тема 1-2; 6));

наочні (демонстрація (тема 1-8));

практичні (практичні завдання (тема 1-8), семінар-дискусія (тема 7)).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних та практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів: максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє здобувачу вищої освіти скласти екзамен (іспит) – 35 балів.

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти.

Семестровий контроль проводиться у формах семестрового екзамену (іспиту). Складання семестрового екзамену (іспиту) здійснюється під час екзаменаційної сесії.

Максимальна сума балів, яку може отримати здобувач вищої освіти під час екзамену (іспиту) – 40 балів. Мінімальна сума, за якою екзамен (іспит) вважається складеним – 25 балів.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається підсумовуванням балів за поточний та підсумковий контроль.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні контрольні заходи:

Поточний контроль: завдання за темами (робота на практичних заняттях) (15 балів), індивідуальні опитування (15 балів), компетентнісно-орієнтовані завдання (20 балів), письмові контрольні роботи (10 балів).

Семестровий контроль: Екзамен (40 балів).

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування здобувачами компетентностей.

Приклад екзаменаційного білета

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Спеціальність ІЗ «Туризм та рекреація»
Освітньо-професійна програма «Туризм».
Семестр II

Навчальна дисципліна «Основи туристичної діяльності та рекреації»

ЗАВДАННЯ 1 (стереотипне) (10 балів)

Класифікація туризму за демографічним і соціальним складом учасників подорожі.

ЗАВДАННЯ 2 (діагностичне) (10 балів)

Яку роль у розвитку міжнародного туризму відіграє Всесвітня асоціація туристських агентств (ВАТА) ? Назвіть її основні функції.

ЗАВДАННЯ 3 (евристичне) (20 балів)

Чи можна вважати туристами групу науковців-біологів, що прибули в Бразилію у складі експедиції від науково-дослідного інституту на 2 місяці для проведення досліджень в одному із віддалених районів долини Амазонки? Відповідь обґрунтуйте. Перелічіть, які категорії подорожуючих, згідно рекомендацій ЮНВТО, враховуються і які не враховуються у статистиці туризму.

Критерії оцінювання

Підсумкові бали за екзамен складаються із суми балів за виконання всіх завдань, що округлені до цілого числа за правилами математики.

Таблиця 4

Завдання	Бал	Критерії оцінювання
Завдання 1 (стереотипне) (10 балів)	1-2	Відповідь не надано, вирішення ситуації не запропоновано.
	3-5	Запропоновано вирішення ситуації, але завдання виконано не повністю, відповідь не описано, висновки відсутні.
	6-8	Завдання виконано повністю, запропоновано вирішення ситуації. Відповідь описано, висновки відповідають суті завдання.
	9-10	Завдання виконано повністю, запропоновано вирішення ситуації з детальною аргументацією відповіді. Відповідь чітко описано, висновки обґрунтовані, відповідають суті завдання.
Завдання 2 (діагностичне) (10 балів)	1-2	Відповідь не надано, питання не розкрито.
	3-5	Теорію питання розкрито не повністю, а відповідь надано, але не обґрунтовано.
	6-8	Теорію питання розкрито, відповідь проілюстровано прикладами з практики.

	9-10	Теорію питання розкрито повністю (демонструється здатність до вивчення, розуміння та переказу матеріалу), а відповідь проілюстровано прикладами з практики та реальними даними.
Завдання 3 (евристичне) (20 балів)	1-4	Завдання частково виконано, проте наведені не вірні поняття та класифікації, запропоновані шляхи вирішення не є логічними, надано невірні висновки, відсутнє логічне обґрунтування.
	5-8	Завдання виконано не повністю, наведені вірні поняття, але допущені помилки в класифікації, не здійснено обґрунтування, надано невірні висновки, відсутній обґрунтований аналіз отриманих результатів.
	9-12	Завдання виконано, наведений вірний понятійно-категоріальний апарат, але надано невірні висновки, відсутній обґрунтований аналіз запропонованих рішень.
	13-16	Завдання виконано, наведені вірні шляхи вирішення завдання, використаний понятійно-категоріальний апарат, розкрита сутність їх складових, здійснено обґрунтування, але відсутня відповідь та/або висновки
	17-20	Завдання виконано, наведені вірні поняття та їх визначення, розкрита сутність складових за класифікацією, здобувач демонструє ґрунтовні знання теоретико-методичних положень, показує вміння ґрунтовно та грамотно формулювати та обґрунтування пропозиції та висновки.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Богатирьова Г. А., Ніколайчук О. А., Романуха О. М., Снігур К. В. Організація туристичної діяльності: методика та практика : навч. посіб. - Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2020. - 159 с.
2. Демко В. С., Колокольчикова І. В. Основи туристичної діяльності: теорія і практика: навчальний посібник. - Запоріжжя, 2025. - 207 с.
3. Джинджоян В. В., Горожанкіна Н. А., Бойко З. В. Основи туризмознавства : навчальний посібник. Київ : Видавець ФОП Піча Ю.В., 2022. - 246 с.
4. Економіка рекреації та туризму: навч. посіб. / О. А. Сущенко, О. О. Стрижак, Н. А. Дехтяр та ін. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. - 346 с.
<http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/26223>
5. Ковальська Л. В., Пархоменко О. Г. Теоретичні основи рекреаційної географії: навчальний посібник для студентів спеціальності ІЗ «Туризм та рекреація» вищих навчальних закладів України. - Івано-Франківськ : НАІР, 2025. - 107 с.
6. Туризм і рекреація : бакалаврський курс : навч. посібн. для студентів спеціальності 242 «Туризм і рекреація» першого (бакалаврського) рівня освіти усіх форм навчання. Частина 1. / за ред. проф. Н. В. Якименко-Терещенко. – Харків: Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. Ін-т». 2023. – 573 с.

Додаткова

7. Ахмедова О. О., Стрижак О. О. Державне регулювання розвитку морського та прибережного туризму в Україні // Вісник Національного університету цивільного захисту України: зб. наук. пр. – Х.: Вид-во НУЦЗУ, 2020. – Вип. 1 (12). – С. 180-196.
<http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/27915>
8. Погуда Н. В., Стрижак О. О. Туризм 2022 року: аналіз та перспективи розвитку // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. – 2023. – Т. 34(73). – № 1. – С. 23-32.
https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/34_73_1/6.pdf
9. Стрижак О. О. Розвиток туризму в контексті формування Індустрії 4.0: визначення взаємозв'язку // Економічний вісник НТУУ "КПІ". – 2021 - № 18.
<http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/238104>
10. Стрижак О. О. Вплив пандемії коронавірусу Covid-19 на туристичну галузь // Матеріали IX Всеукраїнської науково-практичної конференції «Інноваційні технології в готельно-ресторанному бізнесі», 19 - 20 травня 2020 р. – К.: НУХТ, 2020 р. – С. 84-85.
<http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/23618>
11. Стрижак О. О. Діяльність туристичного сектору в умовах пандемії COVID-19 // Матеріали IV науково-практичної конференції Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні, м. Вінниця, ВНТУ, 2021. <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/27905>
12. Стрижак О. О. Трансформації індустрії туризму в умовах цифрової економіки // Економіка та управління АПК. – 2021 - № 2. – С. 41-49.
<http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/27874>
13. Стрижак О. О. Туристичний бізнес в умовах Індустрії 4.0 // «Сучасні тенденції розвитку індустрії туризму та гостинності: глобальні виклики»: Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків / колектив авторів; Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, 2024. – с. 274-276.
<http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/32989>
14. Стрижак О. О., Алдошина М. В. Взаємозв'язок сфери туризму та економічного розвитку суспільства // Традиції та інновації харчування туристів: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, 10 жовтня 2019 р.: тези допов. / редкол.: О. І. Черевко [та ін.]. – Харків : ХДУХТ, 2019. – С. 87-90.
<http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/28548>
15. Стрижак О. О., Алдошина М. В. Особливості діяльності туристичних підприємств України // International Scientific Conference "Digital and Innovative Economy: Processes, Strategies, Technologies": Conference Proceedings, January 25th, 2019. Kielce, Poland: Baltija Publishing. – 119-121 pp.
16. Стрижак О. О., Алдошина М. В. Проектування бізнес-процесів туристичного підприємства // Бізнес-Інформ. – 2019. – №3. – С. 170-175.
https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2019-3_0-pages-

[170_175.pdf](#)

17. Стрижак О. О., Нестеров М. С. Система комунікацій в індустрії туризму: когнітивний підхід та соціально-психологічні аспекти // Причорноморські економічні студії. - 2025. - №91. - С. 276-282. http://bses.in.ua/journals/2025/91_2025/48.pdf

18. Стрижак О., Панченко Ю. Інтернет-технології в діяльності сучасного туристичного агентства // Тези доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції-фестивалю «Нематеріальна культурна спадщина як сучасний туристичний ресурс: досвід, практики, інновації» (м. Київ, 19-20 травня 2022 р.), К.: Вид. центр КНУКиМ, 2022. - С.264-268. https://tourlib.net/statti_ukr/stryzhak2.htm

19. Стрижак О., Собакарь А. Вплив пандемії covid-19 на ресторанну галузь // Проблеми, пріоритети та перспективи сталого розвитку в ХХІ столітті: матеріали XVI міжнародної науково-практичної конференції [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. - С. 266-268. <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8086>

20. Стрижак О., Чайковський С. Тенденції та перспективи розвитку міжнародного ділового туризму // Економіка та суспільство. - 2024. - № 60. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-116>

21. Aldoshyna M., Stryzhak O. Relationship marketing in tourism // Інфраструктура ринку. - 2020. - № 43. - С. 108-113. http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/43_2020_ukr/22.pdf

22. Dekhtyar N., Stryzhak O. Digital technologies in the tourism services // II International Symposium and Workshop of Applied Business Management and Economics Researches, 12-14 May 2022, Bayburt. - p. 49. <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/27872>

23. Pohuda N., Stryzhak O. The Feasibility of Assessing The Country's Tourism Development Based on the Use of International Indices // International Journal of Hospitality and Tourism Systems. - 2025. - Vol. 18. - Iss. 1. - P. 133-146. <http://publishingindia.com/ijhts/24/the-feasibility-of-assessing-the-country-tourism-development-based-on-the-use-of-international-indices/32198/87912/>

24. Pugachova M., Stryzhak O. Advertising in restaurant business // Готельно-ресторанний та туристичний бізнес: реалії і перспективи [Електронне видання]: тези доповідей VII Всеукр. студ. наук. конф. (Київ, 18 березня 2021 р.) / відп. ред. А. А. Мазаракі. - Київ : Київ. нац. торг.-екон. у-т, 2021. - С. 380-383. <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/27879>

25. Sayar R., Stryzhak O., Ari Y. O. Jeopolitik riskler, turizm ve ekonomik büyüme ilişkisi: Ukrayna örneği (The relationship between geopolitic risks, tourism and economic growth: the case of Ukraine) // Uluslararası İzmir iktisat kongresi, 12-13 Mart 2021, İzmir. - pp. 5-6. <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/27906>

26. Stryzhak O. Assessment of the relationship between the tourism sector development and other sectors of economy // Economics of Development (Економіка розвитку). - 2019. - Vol. 2. - 10-18 pp. <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/27926>

27. Stryzhak O. Tourism and digital technologies: analysis of the relationship // *Economic of Development*. - 2022. - Vol. 21(2). - P. 42-49. <https://ecdev.com.ua/uk/journals/t-21-2-2022/turizm-i-tsifrovi-tyekhnologiyi-analiz-vzayemozv-yazku>
28. Stryzhak O., Ahmedova O., Aldoshyna M. The prospects of the marine and coastal tourism development in Ukraine // *International Conference on Sustainability Science and Management: Advanced Technology in Environmental Research (CORECT-IJSS 2019)*. - 2020. - Vol. 153. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202015303009>
29. Stryzhak O., Akhmedova O., Leonenko N., Lopatchenko I., Hrabar N. Transformation of human capital strategies in the tourism industry under the influence of Economy 4.0 // *Problems and Perspectives in Management*. - 2021. - Vol. 19. - Is. 2. - P. 145-156. [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.19\(2\).2021.12](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.19(2).2021.12)
30. Stryzhak O., Akhmedova O., Postupna O., Shchepanskiy E., Tiurina D. National Brand, Tourism and Human Development: Analysis of the Relationship and Distribution // *Journal of Distribution Science*. - 2021. - Vol. 19. - Is. 12. - P. 33-43. <http://koreascience.or.kr/article/JAKO202135154064594.pdf>
31. Stryzhak O., Cibák L., Sidak M., Yermachenko, V. Socio-economic development of tourist destinations: a cross-country analysis // *Journal of Eastern European and Central Asian Research (JEECAR)*. - 2024. - Vol.11. - No.1. - P. 79-96. <https://doi.org/10.15549/jeecar.v11i1.1442>
32. Stryzhak O., Pohuda N. Restaurant brand management in wartime // *Economics of Development*. - 2023. - Vol. 22. - No. 3. - P. 21-31. <https://ecdev.com.ua/uk/journals/t-22-3-2023/upravlinnya-brendom-restoranu-v-umovakh-viyni>
33. Stryzhak O., Sayar R., Ari Y. O. Geopolitical risks, GDP and tourism: an ARDL-ECM cointegration study on Ukraine // *CES Working Papers*. - 2022. - XIV(1). - pp. 85-113. https://ceswp.uaic.ro/articles/CESWP2022_XIV1_STR.pdf
34. Stryzhak O., Yermachenko V., Cibák L., Sidak M. (2025). Digitalisation of the Tourism Industry and Self-Employment: Challenges of the Gig-Economy // *Tourism and Hospitality*, 6(1), 4. <https://www.mdpi.com/2673-5768/6/1/4>
35. *Tourism and Hospitality in Conditions of Digital Economy: Problems and Perspectives [Electronic resource] : monograph / K. Naumik-Gladka, O. Sushchenko, O. Stryzhak [et al.]; Simon Kuznets Kharkiv national university of economics*. — Kharkiv : S. Kuznets KhNUE, 2023. — 233 p. <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/30157>

Інформаційні ресурси

36. Інформаційний розділ Всесвітньої Туристичної Організації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.world-tourism.org.
37. Інформаційний розділ з туризму в Internet. – Режим доступу : www.travel.net.
38. ПНС з навчальної дисципліни «Основи туристичної діяльності та рекреації». – Режим доступу: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=4853>